

SALA BECKETT

Obrador Internacional de Dramatúrgia.

REHABILITACIÓ DE L'ANTIGA COOPERATIVA PAU I JUSTÍCIA POBLENOU. BARCELONA

Llibre publicat en català, castellà i anglès

» L'Ajuntament de Barcelona i Edicions Arquine publiquen *Sala Beckett. Obrador Internacional de Dramatúrgia. Rehabilitació de l'antiga Cooperativa Pau i Justícia del Poblenou*, un llibre que explica la reforma de l'edifici duta a terme pels arquitectes Ricardo Flores i Eva Prats.

» La històrica Sala Beckett de teatre celebra el seu 30 aniversari. L'espai escènic va obrir les seves portes a Barcelona el 1989 com a seu de la companyia El Teatro Fronterizo, dirigida per José Sanchis Sinisterra. La Beckett, un referent de teatre alternatiu barceloní, va ocupar durant anys un espai del carrer d'Alegre de Dalt, a Gràcia. Des de finals del 2016, ocupa l'antiga seu de la Cooperativa Pau i Justícia de Poblenou, al carrer de Pere IV.

» El llibre recull el procés de construcció de la nova Sala Beckett al Poblenou, des del concurs el 2011, a la primera ocupació el 2013, l'obra de rehabilitació entre 2014 i 2016, i les activitats a partir de la seva inauguració.

» Tot aquest recorregut es mostra amb material gràfic del procés: dibuixos, fotos de maquetes, de l'edifici en el seu estat original i de l'obra en construcció, així com de fotografies i dibuixos de l'estat final i en ús.

» A més, conté escrits de personalitats del món de l'arquitectura i del teatre: el director de la Sala Beckett, Toni Casares; els arquitectes Juan José Lahuerta i Ellis Woodman; el crític i assagista Manuel Guerrero; els autors del projecte, Ricardo Flores i Eva Prats; i fragments d'entrevistes a Curro Claret, Sergi Belbel, Miralda i Soraya Smithson.

“El lloc de la creació i la cultura contemporània ja no és un lloc sagrat ni elevat al qual s’apropa el poble obedient i respectuós per tal de ser il·luminat per la veritat del creador... No. El lloc de la cultura i el de l’art i el del pensament compartit, per més ritual que sigui la cerimònia del teatre, és un lloc domèstic, democràtic, còmode, en què els ciutadans ens sentim com a casa, protagonistes de les nostres pròpies històries i ens atrevim a mirar-nos a la cara per riure’ns i plorar-nos i rebel·lar-nos contra el món i contra nosaltres mateixos. A la cultura no s’hi accedeix, la duem a dins, ens defineix, forma part de la nostra pròpia condició.”

Toni Casares, director de la Sala Beckett

La històrica Sala Beckett de teatre que acaba de celebrar el 30è aniversari, va obrir les portes a Barcelona el 1989, com a seu de la companyia El Teatro Fronterizo que, en aquell moment, dirigia José Sanchis Sinisterra. La Beckett, un referent de teatre alternatiu barceloní, havia estat situada anteriorment al carrer d'Alegre de Dalt, al barri de Gràcia, però a causa de la bombolla immobiliària, es va veure obligada a traslladar-se a una nova localització. Des de finals de 2016 ocupa l'antiga seu de la Cooperativa Pau i Justícia de Poblenou, al carrer de Pere IV del Poblenou.

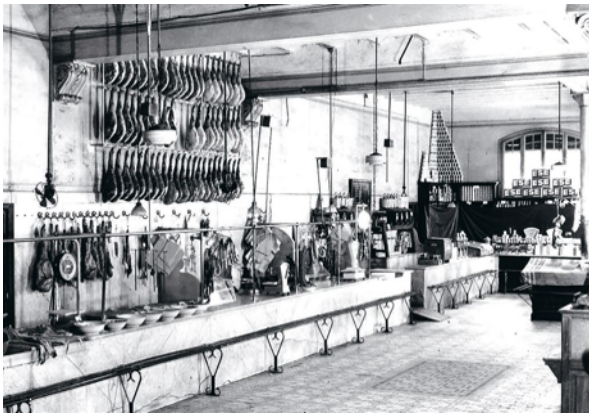
© Adrià Goula

© Adrià Goula

La Cooperativa Pau i Justícia

Fundada el 1897, la Cooperativa obrera Pau i Justícia inaugura oficialment la seva seu a 1924, al carrer Pere IV de Poblenou. Es tractava d'una cooperativa de consum creada per iniciativa de divuit treballadors, a la qual en poc temps se li van sumar cinquanta famílies que, gràcies a l'esperit cooperativista, van decidir comprar un solar i, de manera voluntària, van aixecar un edifici. L'èxit de la cooperativa va arribar a integrar unes 600 famílies, fet provocà la necessitat d'ampliar la construcció. L'edifici, de planta baixa i pis, és projectat pel mestre d'obres Josep Masdeu, que organitza els espais en dues naus paral·leles amb un passatge central. A la planta baixa, una botiga de queviures; a la planta primera -amb un accés independent indicat per un frontó enmig de la façana de Pere IV-, un Cafè i una Sala de Ball amb escenari on celebrar festes, casaments i comunions. La històrica Cooperativa obrera Pau i Justícia, va tancar les portes a finals dels noranta.

Imatges dels primers anys de la botiga d'ultramarins, a la planta baixa de la Cooperativa. Arxiu Històric de Poblenou

Cafè en la primera planta. Arxiu Històric del Poblenou

Trobada amb l'edifici

A partir de la seva clausura, l'edifici va acabar en mans privades. Durant uns anys va funcionar com gimnàs a la planta baixa, en la qual també es va construir una piscina interior, mentre que el primer pis seguia buit, tal com el va deixar en el seu dia la Cooperativa. Finalment, gràcies a la pressió veïnal, el Municipi el va comprar però va romandre abandonat fins al 2013. Durant els anys d'abandonament, l'edifici va patir greus destrosses. El sostre es va ensorrar i això va provocar que la pluja entrés en el seu interior deteriorant al seu torn el poc que quedava. Els veïns, molts d'ells antics cooperativistes, veïen any rere any la decadència de l'edifici, sense saber que es faria amb ell i vivint amb l'esperança de la seva recuperació.

Sala de ball a la planta primera. Arxiu Municipal del Districte de Sant Martí

Sala de ball a la planta primera, l'any 2011. © Adrià Goula

El gimnàs arrasà la decoració i el mobiliari de la gran botiga d'ultramarins de la Cooperativa. Les finestres es van tapiar i els paviments de mosaic hidràulic es van canviar per plàstic imitant la fusta, les columnes de fosa es van folrar de maó i miralls. © Adrià Goula

Escala de fusta situada al cafè, que donava accés a les oficines de les seccions culturals i esportives de la Cooperativa. © Adrià Goula

Concurs

L'any 2011 se signa un conveni de col·laboració entre l'Institut de Cultura de Barcelona i la Fundació Sala Beckett / Obrador Internacional de Dramatúrgia, per fer efectives les obres de remodelació.

Per dur a terme la construcció de la nova Sala Beckett en el seu nou emplaçament, es va realitzar un concurs públic al qual van optar cinc estudis d'arquitectura. S'havia de tenir en compte no només el disseny de l'edifici sinó també la importància de la seva funcionalitat i la seva finalitat com a sala de creació i experimentació, així com donar valor a la manera en què la nova Sala es relacionaria amb el públic, en particular, i amb la societat, en general: "la Sala Beckett marcaria, com a mínim a Barcelona, una determinada manera de concebre el teatre contemporani i la seva relació amb la societat durant les pròximes dècades", destaca Toni Casares.

El llibre recull el procés del projecte en l'etapa del concurs, amb dibuixos i maquetes que permeten entendre l'organització del programa de la Sala Beckett a l'edifici de l'antiga Cooperativa Pau i Justícia. Tot i que no estava protegit en termes patrimonials, aquest edifici havia format part activa en la història d'aquest veïnat, així que la decisió de conservar-lo i adaptar-lo al nou centre de dramatúrgia forma part d'un interès per la recuperació d'un patrimoni físic però també social i emocional de la ciutat.

"Vam voler quedar-nos i reutilitzar tots els elements aprofitables de l'edifici abandonat: mosaics, portes, finestres,

arrambadors, làmpades, rosetons... Per tenir-los identificats i saber amb què comptàvem, vam passar uns tres mesos a l'edifici abandonat, recopilant informació, mesurant i dibuixant tot el que se n'havia salvat amb gran detall: cada motllura, tapajunts, trencallums, dibuixos a les rajoles, tot ens interessava per igual. Encara no sabíem gaire bé com acabaríem utilitzant aquests elements però teníem la convicció que tot el que estava dins de l'edifici havia de quedar-s'hi," assenyalen Ricardo Flores i Eva Prats.

Superposició de passat i present

L'objectiu principal, des del punt de vista arquitectònic, era "que les noves accions sobre l'edifici se sumessin a les anteriors, mantenint el mateix nivell d'importància entre el nou i l'antic, de manera que no se sabés què va venir primer i que després. Un temps sense jerarquies", afirmen Flores i Prats.

L'edifici es presenta com un centrifugat temporal que permet a tot el que el visita participar d'aquesta realitat on els mateixos records senten una afinitat. "Ara, quan s'observen aquestes parets, es veu l'ombra del seu passat, i l'espai s'activa de forma diferent, segons el moment on la memòria pot entrar a participar d'aquest nou present". Es pot veure aquest passat en els mosaics inacabats que ocupen algunes parets, la restauració de les seves 44 portes i 35 finestres situades en llocs diferents de l'original, o la nova

disposició dels seus mosaics hidràulics. Es tracta d'un joc entre passat i present on la incògnita és esbrinar quin lloc van ocupar en el passat, un espai que guarda en les seves parets, terres i sostres, el pas de la Cooperativa, el temps de l'abandó, i el temps de la nova Sala Beckett.

El resultat final és un edifici de 3.000m² en què tots els seus espais es comuniquen. S'estructura a partir de dues tipologies d'espais, els llocs més diàfans i de grans dimensions, com la Sala Beckett, la Sala Obrador, les Sales d'Assaig i Dramatúrgia, i un bar emplaçat a la planta baixa que conserva l'antiga essència de bar de la Cooperativa, però situat a la planta primera en temps de la Cooperativa. I, en segon lloc, els anomenats Espais Butxaca, llocs de treball o de reunió més compactes, com la Biblioteca, les oficines, camerinos i vestidors.

Trencar i deixar passar la llum diverses vegades per un mateix mur, l'apropa a la ruïna que vam heretar i recorda les entrades d'algunes cases d'Itàlia on l'aire corre, tot està en la intempèrie, arribes a un interior però l'aire exterior segueix aquí

Foto del vestíbul de l'actual nova Sala Beckett. © Adrià Goula

Perspectiva que recull la unió entre la planta baixa i planta primera, que accedeix a la sala de dalt. © Adrià Goula

La Biennal de Venècia 2018

© Adrià Goula

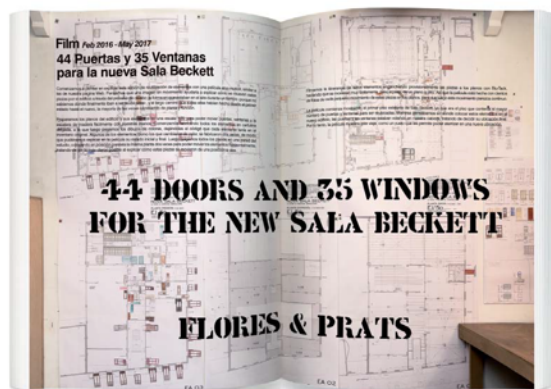

Quan feia uns mesos que l'edifici estava en funcionant, l'estudi Flores & Prats va ser convidat a participar en la Biennal d'Arquitectura de Venècia 2018. Per a la seva representació es va decidir construir-hi la rèplica d'una lluern de la Sala Beckett a escala real, utilitzant grans reproduccions fotogràfiques per traslladar l'atmosfera de l'espai original a la Biennal. A l'altre costat d'aquesta lluern es desplegava tot l'imaginari que va suposar pels arquitectes treballar en la definició d'aquest espai.

Projectes a partir de la Sala Beckett

Arran del projecte de la Sala Beckett es va donar pas a una sèrie d'iniciatives, petits projectes que naixien i que prenen la seva pròpia independència i autonomia. Un d'ells és un Pop-Up, un petit teatre paper que neix per l'interès d'atrapar en un objecte l'atmosfera de bambolines que té el vestíbul central de la Sala Beckett, i que va servir de base per al film *An Animated Pop-Up*.

Un segon projecte que va veure la llum arran de la rehabilitació de la Sala Beckett és el film *44 Portes i 35 Finestres per a la nova Sala Beckett*, que té com a finalitat explicar la reutilització d'elements en el projecte i la seva itinerància des de la seva posició d'origen fins a la posició al projecte final.

El barri recupera l'antiga cooperativa

Amb motiu de l'obertura de la nova seu al Poblenou, una vintena d'exalumnes de la Sala Beckett es van animar a fer un treball de laboratori dedicat a la memòria de l'edifici, fent que tota l'experiència viscuda entre les parets de la Cooperativa Pau i Justícia no fos esborrada en el temps i tingués cabuda en les activitats de la primera temporada de teatre. Dirigits per Sergi Belbel, el laboratori es va plantejar com una reconciliació amb el passat de l'edifici. Els alumnes es van trobar durant diversos dies amb persones que van formar part de la cooperativa al llarg de la seva història, i van fer entrevistes en profunditat. Pocs mesos després, aquesta petita companyia va presentar públicament les ficcions que havien escrit inspirades en les vivències que cadascuna de les persones els havia explicat.

Escenes de l'espectacle *Fantasmes* al bar i als camerinos de la planta baixa. © Adrià Goula

Escenes de l'espectacle *Fantasmes* al vestíbul i a la sala d'assaig. Setembre 2017. © Adrià Goula

Flores & Prats és un estudi d'arquitectura fundat a Barcelona per Ricardo Flores i Eva Prats, que combina l'activitat acadèmica amb la pràctica projectual i constructiva. L'estudi ha desenvolupat projectes de rehabilitació d'edificis en desús, en el disseny d'espais públics urbans amb la participació veïnal i en habitatges socials i les seves capacitats per crear comunitat. El seu treball ha obtingut, entre altres reconeixements, el Grand Award in Architecture de la Royal Academy of Arts de Londres, el Premi Ciutat de Barcelona i el Premi Ciutat de Palma, ha estat nominat al Premi Mies van der Rohe i exhibit a la Biennial d'Arquitectura de Venècia. Eva i Ricardo són professors de projectes a la ETSAB-UPC i des de 2019 a la ETH Zurich. Eva Prats és també Professor of Architecture and Urban Design al RMIT Melbourne.

Per a més informació, entrevistes i/o materials:

<http://ajuntament.barcelona.cat/barcelonallibres/>

Laura Santaflorientina / Tel. 699061244 / E-mail: laurasantaflorientina@gmail.com